

دغدغه های رنگی و سلفی روسیه در آسیای مرکزی و قفقاز

-فرزاد رمضانی بونش

پژوهشگر روابط بین الملل

در یک ماه اخیر تحركات سیاسی و سلفی یا دو رخداد تحولات سیاسی نوین در ارمنستان و تهدید داعش برای آسیای مرکزی موجب واکنش هایی از سوی مقامات روسیه شده است:

هراس سلفی و داعشی:

در ماه های گذشته در استان ها شمال و شمال شرق افغانستان شاهد حضور جنگجویان خارجی بسیاری نسبت به سال های گذشته است و هزاران جنگجوی چینی، ازبک، تاجیکی و طالبان محلی مخصوصا در فاریاب، سرپل، قندوز، جوزجان، سمنگان و مناطق هم مرز با منطقه آسیای مرکزی (عمدتا شامل شش استان بدخشان، تخار، قندوز، بلخ، جوزجان، فاریاب و بادغیس حضور فعالی یافته و شورشیان خارجی مانند «تحریک طالبان پاکستان»، «لشکر طیبه» و «حرکت اسلامی ازبکستان» جنگجویان چینی و گروه های تروریستی تاجیک در منطقه حضور یافته اند و در برخی از مناطق مرزی با کشورهای آسیای مرکزی شاهد فعالیت شبه نظامیان و از جمله پرچم های سیاه داعش بوده اند. در همین راستا از نگاه روسیه امروزه خطر داعش و جریان های هوادار داعش برای کشورهای آسیای مرکزی زیاد است. چنانچه در مرزهای ترکمنستان-افغانستان و افغانستان - تاجیکستان، شاهد فعالیت شبه نظامیان و از جمله پرچم های سیاه داعش هستیم. در همین راستا در یک سال گذشته رسانه های منطقه ای و بین المللی خبرهایی چند از حضور شهروندان آسیای مرکزی و قفقاز در بین نیروهای داعش در عراق و سوریه داده اند. به عنوان نمونه «نصرت نظراف» شاخه تاجیکی داعش را در سوریه هدایت می کرده و پیوستن «گلمراد حلیم اف» فرمانده سابق پلیس ویژه وزارت کشور تاجیکستان دولت و جامعه تاجیکستان را شوک فروبرد. در این بین اکنون هر چند

شمار دقیقی از شهروندان آسیای مرکزی و قفقاز گروهک تروریستی داعش وجود ندارد اما حضور افزون شهروندان کشورهای همسو در سوریه و عراق و همچنین حضور اخیر در نزدیک مرزهای آسیای مرکزی روسیه را نگران تر از هر زمانی کرده است. چنانچه مقامات و رهبران روسیه بارها به این امر توجه کرده اند. از این دیدگاه تروریستهایی که در کشورهای حوزه آسیای مرکزی جذب می شوند، ممکن است برای انجام عملیات در همین منطقه مورد استفاده قرار گیرند و دیگر به سوریه یا عراق اعزام نشوند و یا پس از آموزش به منطقه برگردند. در بعد دیگر با توجه به اینکه اکنون در سطح فضای مجازی، داعش علیه کشورهای آسیای مرکزی پیام های تهدید منتشر میکند مسکو معتقد است می تواند امکان و احتمال انجام اقدامات تروریستی از سوی اسلامگرایان افراطی در این کشورها را افزایش یافته است.

در حقیقت خطر داعش در آسیای مرکزی عامل جدیدی است که بر مبنای تهدید گسترش افراط گرایی از افغانستان توسعه می یابد و در مرزهای افغانستان و کشورهای آسیای مرکزی ادامه دارد. در این روند هدف داعش انتشار و انتقال به مناطق پیرامونی افغانستان یا آسیای مرکزی (روسیه) و سینکیانگ است. در این تحلیل روسها براین نظرند که از منظر راهبردهای سیاست بین الملل حضور اتباع آسیای مرکزی در ترکیب داعش و فعالیت در مناطق شمالی افغانستان می تواند به منظور تحقق اهداف ژئوپلتیکی امریکا در آسیای مرکزی و مجاورت مرزهای جنوبی روسیه از طریق دهلیز افغانستان را فراهم کند. به عبارت دیگر با توجه به نزدیکی شمال افغانستان به کشورهای آسیای میانه، ناامنی شمال افغانستان را می توان در گستره وسیع راهبردهای غرب و آمریکا در برابر روسیه و آسیای مرکزی و تضعیف و ناامن کردن روسیه و کشورهای همسود و نزدیک به روسیه به عنوان یکی از الویتهای کشورهای غربی و عربی با توسل به داعش و گروه های تندرو دیگر در شرایط کنونی باشد.

هراس انقلاب رنگی:

چندی پیش نشریه «دنیا» در تاجیکستان به طرح انقلابهای رنگی با راه اندازی هرج و مرج در کشورهای جهان سوم، از جمله آسیای مرکزی را مد نظر قرار داد. علاوه براین نیز در تحولات اخیر ارمنستان روسیه و رسانه های روسی بارها به خطر بروز این امر اشاره کردند. از این دیدگاه روسیه رقیب اصلی ژئوپلتیک برای غرب است و موقعیت آسیای

مرکزی و قفقاز به عنوان حیاط خلوت روسیه با اهرمی به نام انقلاب رنگی مد نظر است. در واقع حکومت های اقتدارگرا و گاه شخصی رهبرانی چند در این کشورها با توجه به ضعف های گوناگون آنها می تواند از انقلاب های رنگی غرب گرا صدمات گسترده ای ببیند. در همین راستا در رخدادهای اعتراضی ارمنستان بر علیه افزایش قیمت برق در هفته نخست این تحول رسانه های روسی از خطر انقلاب رنگی در ارمنستان سخن گفتند. چنانچه رئیس کمیته بین المللی شورای فدراسیون روسیه، ناآرامی در ارمنستان به عنوان نشانه ای از "انقلاب رنگی" دانست و برخی قانونگذاران روسیه تظاهرات در خیابان های پایتخت ایروان را مرحله اول انقلاب رنگی شبیه اوکراین، گرجستان و قرقیزستان دانستند. از نگاه کرملین همه "انقلاب های رنگی با توجه به همین سناریو توسعه یافته است و ارمنستان در برابر این بیمه نیست. در این بین هر چند برخی ریشه اصلی اعتراض های مردمی در پایتخت ارمنستان را فقر گسترده، آشفتگی و اوضاع نابسامان اقتصادی مردم، ناامنی شغلی و بیکاری گسترده می دانند اما مسکو و رهبران آن بر این نظرند که نوع رویکرد امریکا و نگاه واشنگتن به تحولات اخیر در ارمنستان (استفاده بیش از حد از خشونت نیروی و ضرورت تحقیق دولت انجام تحقیق کامل و شفاف استفاده مفرط از زور توسط پلیس) و رویکرد سفارت آمریکا در ارمنستان (از مقامات دولت و معترضان خواست تا از خود خویشتن داری نشان دهند) در کنار سازمان های هدایت کننده اعتراض ها نمودهایی از آغاز انقلاب رنگی دیگری در ارمنستان است. این رویکرد در حالی است که ارمنستان و روسیه از متحدان استراتژیک عضو سازمان پیمان امنیت جمعی، کشورهای مستقل مشترک المنافع (CIS) و اوراسیا گمرک اعضای (اقتصادی) اتحادیه هستند و روسیه بزرگترین شریک تجاری ارمنستان و بیش از دو میلیون ارمنی مهاجر در روسیه زندگی می کنند. از این دیدگاه در واقع واشنگتن می خواهد روسیه در کشورهای متحد در منطقه به حاشیه رانده شده، تضعیف و منزوی گردد.

نتیجه گیری:

در واقع روسیه کوشیده است تا با اتخاذ سیاست هایی داخلی، منطقه ای و بین المللی در مقابل حضور داعش و نیروهای هوادار آن و همچنین رویکردهایی نظیر بروز خطر انقلاب رنگی در کشورهای همسود بایستد. در این راستا رویکردهایی همانند حمایت از اسلام سنتی، تجهیز متحدان در منطقه، جلوگیری از تامین بودجه و کمک اجتماع های اسلامی عربی و غربی و سازمان های اطلاعاتی عربی و غربی، هماهنگی امنیتی بیشتر با کشورهای چون افغانستان، نگاه جدید تر سازمان هایی چون امنیت جمعی و شانگهای بر روند تحركات تندروهای افراطی، برگزاری رزمایش ها در مناطق مرزی با افغانستان از یک سو کشورهای آسیا مرکزی را در مقابل داعش ایمن کند و از سوی دیگر نیز خطر بروز انقلاب رنگی در

کشورهای آسیای مرکزی و متحدان قفقازی خود را کاهش دهد. چنانچه با توجه به کاهش ارزش دراماتیک DRAM ارمنستان در سال گذشته و اعتراض های مشکوک اخیر رویکرد اخیر روسیه در مورد تصمیم به اعطای 200 میلیون دلار وام به ارمنستان برای توسعه و بروزرسانی تسلیحات و اعطای امتیازهایی دیگر نشان میدهد مسکو نمیخواهد معترضان از مطالبات اجتماعی عبور کرده و به سمت اهداف نامعلوم و مبهم سیاسی و استعفای دولت و انقلاب رنگی در مهم ترین پایگاه مسکو در قفقاز جنوبی حرکت کنند.